

Asia: HE 99/2022 vp hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Viite: Kirjallisen lausunnon pyyntö eduskunnan sivistysvaliokunnalta 19.8.2022

Tulanetin lausunto

Tulanet kiittää mahdollisuudesta lausua ja toteaa lakiehdotuksessa esitetyt muutokset yleisesti ottaen kannatettaviksi. Tutkijoiden ja muiden osaajien maahantulon nopeuttaminen tukee osaltaan Suomen kansainvälisen kasvun, kilpailukyvyn ja osaajien houkuttelun tavoitteita.

Pyydämme kiinnittämään huomiota erityisesti seuraaviin asioihin lakiluonnoksen ja käytäntöjen osalta:

Resurssit

Tulanet pyytää kiinnittämään huomiota muutoksen aiheuttamiin resurssitarpeisiin Maahanmuuttovirastossa sekä muilla viranomaisilla, jotka liittyvät kiinteästi ulkomaalaisen tutkijan tai muun osaajan Suomeen saapumiseen. Virastojen tulee varmistaa riittävät henkilöstöresurssit sekä hyödyntää automaatiota, jotta oleskelulupaprosessi ja rekisteröintiprosessi eivät tarpeettomasti hidastu. Tutkimusorganisaatioiden kannalta hakemusten nopea käsittely on tärkeää, jotta tutkimusprojektit saadaan käynnistettyä ja resursoitua halutussa aikataulussa, ja että myönnetty rahoitukset saadaan kotiutettua.

Tunnistautumisaikavero

Tutkijat liikkuvat tyypillisesti paljon eri maiden välillä. Siten henkilö ja hänen mahdollinen perheensä saattaa maahantuloprosessin aikana oleskella tai vierailla muussa valtiossa kuin kotivaltiossaan tai valtiossa, jossa laillisesti asuu sillä hetkellä.

Maahantuloprosessi ja D-viisumin myöntäminen edellyttävät henkilökohtaista käyntiä edustustossa tai muussa tunnistautumisaikavero viiden päivän sisällä hakemuksen jättämisestä sekä passin jättämistä edustustoon. Eräissä osaajahoukuttelun kannalta keskeisissä maissa etäisyydet asuinpaikkakunnalta tunnistautumispisteeseen voivat olla pitkiä. Näitä maita ovat mm. Intia ja Yhdysvallat. Lähin edustusto voi sijaita myös toisessa valtiossa kuin missä henkilö hakemuksen jättämisen hetkellä oleskelee. On tärkeää, että henkilö pääsee tarvittaessa matkustamaan asianmukaiseen edustustoon tunnistautumaan annetussa aikataulussa sekä noutamaan passinsa D-viisumin kera ennen Suomeen saapumista. Odottaessaan passiaan henkilö ei voi luonnollisesti poistua maasta, jossa on käynyt tunnistautumassa.

Tulanet näkee tärkeäksi sekä tunnistautumipaikkojen määrän kasvattamisen että tunnistautumisaikojen lisäämisen olemassa olevien paikkojen osalta. Jos tunnistautumipaikkaan matkustaminen aiheuttaa suuria kuluja, voi se vähentää Suomen houkuttelevuutta tutkijalle tai muulle osaajalle. Lisäksi edustustojen tai palvelun tuottajien verkoston tulisi olla sellainen, että osaaja voisi hakea oleskelulupaa ja pitkäaikaista viisumia asuinmaastaan tai oleskelumaastaan.

EU-alueella tulee myös varmistaa, että maissa sijaitsevat edustustot ottavat vastaan viisumi- ja oleskelulupahakemuksia maissa asuvilta kolmansien maiden kansalaisilta.

Työnantajien sertifiointi

Tulanet näkee sertifiointin kannatettavana. Sertifiointilla voidaan vähentää työnantajien ja viranomaisten työtä oleskelulupahakemusten käsittelyssä. Sertifiointin puuttuminen ei saa kuitenkaan heikentää uusien yritysten tai tutkimusorganisaatioiden mahdollisuutta rekrytoida tutkijoita.

Yhden tunnistautumisen hyödyntäminen useammassa viranomaisprosessissa

Tulanet pitää tärkeänä, että maahantuloprosessiin liittyvää tai muussa prosessissa tehtyä vahvaa tunnistautumista voitaisiin hyödyntää kaikissa lupa- ja asettautumispalveluissa yli viranomaisten organisaatorajojen. Tätä edistää hyvin Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta (VM035:00/2021), jossa ehdotetaan, että maahanmuuttohallinnon asiakkaana olevan ulkomaan kansalaisen tiedot voitaisiin tallettaa väestötietojärjestelmään nykyistä aiemmin ja laajemmin.

Olisi tärkeää, että maahantuloprosessiin liittyvä vahva tunnistautuminen mahdollistaisi työntekijälle myös muiden ensivaiheen viranomaisasioiden hoitamisen jo ennen Suomeen saapumistaan. Työntekijän tulisi voida hakea suomalaista verokorttia, Suomen sosiaaliturvaan kuulumista sekä henkilötietojen väestötietorekisteriin rekisteröinnin ohella kotikunnan rekisteröintiä jo ennen Suomeen saapumistaan. Joustavien lupamenettelyjen tulee myös koskea mukana saapuvaa perhettä. Tulanet arvostaa jo nyt DVV:n käytäntöä, jossa kotikuntarekisteröintiä on sujuvoitettu nykyisestä noin kahden viikon ajasta pikakaistalla tuleville henkilöille.

Maahan saapuminen

Nykykäytännön mukaan kolmannesta maasta tuleva osaaja voi saapua maahan vasta oleskeluluvan alkamispäivästä. Tämä päivä on käytännössä aina työsuhteen alkamispäivä. Tulanet ehdottaa, että D-viisumin hakija voisi hakea viisumia esimerkiksi alkamaan muutamia päiviä aikaisemmin, jotta asettautuminen Suomeen olisi mahdollista nykyistä sujuvammin. Esimerkiksi Yhdysvalloissa J1-viisumin (exchange visitor visa)

haltija voi saapua maahan jo 30 päivää ennen DS-2019 lomakkeessa annettua vaihto-ohjelman alkamispäivää.

Tiedottaminen

Lakimuutoksista tulee tiedottaa kaikkia osapuolia selkeästi ja mahdollisimman aikaisessa vaiheessa asiain sujuvuuden ja hakemustensa nopean käsittelyn varmistamiseksi. Sähköisten palveluiden kehittäminen tukee tätä.

Lisäksi Tulanet ehdottaa lain voimaantuloon keskittyvän keskustelutilaisuuden järjestämistä akateemisille työnantajille ja tutkimuslaitoksille. Näemme, että hyvällä yhteistyöllä sujuvoitamme hallinnollisten menettelyjen toimivuutta ja vähennämme sekä viranomaisen että työnantajan turhaa työtä.

Turvallisuusselvitykset

Lisäksi Tulanet haluaa nostaa esiin sen, että useilla tutkimuslaitoksilla on kansalliseen turvallisuuteen liittyvää tutkimusta ja tehtäviä, minkä takia rekrytoitaville vaaditaan tehtäväksi Suojelupoliisin turvallisuusselvitys. Turvallisuusselvitysprosessin kesto vaikuttaa osaltaan tutkimusorganisaatioihin palkattavien tutkijoiden mahdollisuuksiin aloittaa työskentely Suomessa suunnitelmien mukaisesti. Prosessien kestoon toivomme kiinnitettävän huomiota. On myös maita, joista ei ole mahdollista saada turvallisuusselvitykseen vaadittavia tietoja. Toivomme keskustelua siitä, miten tällaisissa tilanteissa tulisi toimia.

Tutkimuslaitosten yhteenliittymä Tulanet

Leif Schulman
puheenjohtaja

Sanna Marttinen
toiminnanjohtaja

Tutkimuslaitosten yhteenliittymä Tulanetin jäsenet:

Geologian tutkimuskeskus (GTK), Ilmatieteen laitos, Luonnonvarakeskus (Luke), Maanmittauslaitos (MML), Ruokavirasto, Suomen ympäristökeskus SYKE, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL), Työterveyslaitos (TTL), Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT)